

การบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้เศรษฐกิจ
ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรม กรณีศึกษากลุ่มชุมชนภาคกลางตอนล่าง
Integration and Technology Transfer of Economic Timber Planting,
Quality Local Products in a Degraded Area: A Case Study of Community
Enterprises in Lower Central Region

อาศิรา ราชเวียง¹, พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ², สมใจ ศรีเนตร³ และ วีรวัฒน์ เพ็งช่วย⁴

Akera Ratchavieng¹, Phongsak Phakamach², Somjai Srinet³, and Weerawat Pengchuay⁴

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

อีเมล: akera.rat@rmutr.ac.th

วันที่รับบทความ (Received)

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised)

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

16 สิงหาคม 2564

13 มีนาคม 2565

8 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้เศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรม กรณีศึกษากลุ่มชุมชนภาคกลางตอนล่าง เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ เกษตรกรที่ปลูกไม้พืชเศรษฐกิจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญ โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 65 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบที ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ

ผลการวิจัยพบว่า การปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรม จากกรณีศึกษากลุ่มชุมชนภาคกลางตอนล่างให้ประสบความสำเร็จมีรูปแบบการดำเนินการ ได้แก่ 1) การจัดการปลูกไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น 4 ด้าน ได้แก่ บุคลากร เงินลงทุน วัสดุอุปกรณ์ และวัตถุดิบ 2) ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) 4 ด้าน ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การมีส่วนร่วม และองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร 3) การจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นต่องานหรือกิจกรรม (2) การสร้างและจัดหาความรู้ (3) การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการงานของตน (4) การนำประสบการณ์มาใช้ (5) การจัดการและจัดเก็บความรู้ และ 4) การถ่ายทอดเทคโนโลยี 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสำรวจทรัพยากร (2) การจัดประชุมหรือเสวนาองค์ความรู้ (3) การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดการ

ทรัพยากร (4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน (5) การจัดทำเอกสารและข้อมูลเผยแพร่ (6) การสร้างกลยุทธ์การจัดการทรัพยากร และ (7) การนำกลยุทธ์ไปใช้และติดตามประเมินผล

คำสำคัญ: การบูรณาการ การถ่ายทอดเทคโนโลยี ไม้เศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น พื้นที่เสื่อมโทรม

ABSTRACT

This article aims to present the model of integration and technology transfer of economic timber planting, quality local products in a degraded area: a case study of community enterprises in Lower Central Region in order to create guidelines for development of an integrated model and technology transfer to more efficient, mixed methods of quantitative and qualitative research were used. The quantitative sample group consisted of 400 farmers who grew cash crops and developed local products by multistage sampling. There were 65 executives and forest officials of the government and private sectors and experts were chosen through purposive sampling provided qualitative data. There were 400 farmers chosen by multistage random sampling provided quantitative data. The research instruments were the questionnaire and the interview form. The statistics used in the quantitative data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test. The qualitative data analysis done by content analysis method.

The results showed that economic logging and the creation of quality local products in degraded areas from a case study of community enterprises in Lower Central Region were effective as the following formats: 1) management of economic planting and local products of 4 areas: personnel, investments, material equipment and raw materials; 2) Corporate Social Responsibility (CSR) of 4 areas: environment, economy, participation and knowledge and information; 3) knowledge management in 5 steps; (1) assigning key knowledge for a job or activity, (2) creating and procuring knowledge, (3) applying knowledge in one's business, (4) adopting experience, (5) management and storage of knowledge; and 4) technology transfer in 7 steps: (1) resource exploration, (2) knowledge conference or discussion, (3) knowledge transfer in resource management, (4) knowledge exchange with community leaders and philosophers villagers, (5) documenting and disseminating information, (6) creating resource management strategies, and (7) implementing and monitoring strategies.

Keywords: Integration, Technology Transfer, Economic Timber Planting, Local Products, Degraded Area.

บทนำ

ทรัพยากรป่าไม้มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อมวลมนุษยชาติและการสร้างสมดุลต่อระบบนิเวศของโลกทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนในการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทำให้ผืนแผ่นดินชุ่มชื้นนำอาศัย อีกทั้งเป็นแหล่งอาหารของสิ่งมีชีวิตและสรรพสัตว์ต่าง ๆ สำหรับมนุษย์นอกจากเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติแล้วยังนำคุณประโยชน์ของป่าไม้มาใช้อย่างหลากหลายตามลักษณะของภูมิประเทศ นอกจากนี้ป่าไม้ยังสร้างสิ่งมีชีวิตพันธุ์ใหม่ขึ้นอยู่อีกอย่างมากมายด้วยประโยชน์นานาประการ ดังเช่น นิเวศ เรื่องพานิช (2558) ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ของป่าไม้ซึ่งมีคุณค่าอนันต์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงจะเห็นได้จากการนำไม้มาใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือนเพราะไม้มีคุณสมบัติเฉพาะตัว ซึ่งบางครั้งไม่สามารถนำสิ่งอื่นมาทดแทนได้ ส่วนประโยชน์ทางอ้อมช่วยให้ฝนตกเพิ่มขึ้นทำความชุ่มชื้นในอากาศอย่างสม่ำเสมอ ป่าไม้สามารถช่วยบรรเทาความรุนแรงของพายุ ป้องกันการพังทลายของดินแล้วยังใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ทั้งยังสามารถนำมาบริหารจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับชุมชนที่มีพื้นที่ป่า

การเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรกรรมอันเป็นผลจากการเติบโตของการผลิตเพื่อสนองต่อความต้องการทางการตลาดระดับโลก โดยผูกโยงอย่างแยกไม่ออกกับการขยายตัวของกระแสแห่งทุนนิยมและกระบวนการโลกาภิวัตน์ (พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ, 2555) ซึ่งจะเห็นว่าโลกาภิวัตน์ด้านการเกษตรส่งผลในทางบวกแก่เกษตรกรรายใหญ่และสร้างการเติบโตให้กับกลุ่มทุนภาคธุรกิจการเกษตรในวงกว้าง สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม (ทวิวัฒน์ จิตติเวชกุล และคนอื่นๆ, 2563) อีกทั้งการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรที่มุ่งสู่การผลิตเพื่อขายโดยเน้นการผลิตเชิงเดี่ยวหรือการปลูกพืชเชิงเดี่ยว (Monoculture) ทำให้วิถีชีวิตของเกษตรกรผูกโยงกับระบบเศรษฐกิจที่ถูกกำหนดด้วยตลาด (Market Economy) การพึ่งพิงปัจจัยการผลิตและตลาดภายนอกได้ลดทอนความสามารถในการพึ่งตนเองของเกษตรกร ดังนั้นการส่งเสริมพืชเศรษฐกิจเป็นกลไกที่สำคัญหนึ่งในการแก้ปัญหาความยากจน การเพิ่มรายได้ และยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง (อาศิรา ราชเวียง และคนอื่นๆ, 2564)

จากการที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพในด้านการเกษตรจึงเกิดแนวคิดการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ (ธิดิ พานวัน, 2563) อย่างไรก็ตาม ในการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบใด ๆ ควรมีการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพด้วยการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และพิจารณาถึงลักษณะหรืออัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่เป็นสำคัญ กลุ่มองค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี เป็นกลุ่มชุมชนพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพด้านอุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศักยภาพรวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงเป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่าจะทำอย่างไรให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในกลุ่มจังหวัดนี้ได้อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของ ชำนาญ ชุมทรัพย์ (2562) พบว่าอุปสรรคสำคัญของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่คือ “การขาดองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรภายในชุมชน” การจัดการและการถ่ายทอดเทคโนโลยียังมีรูปแบบที่ไม่สามารถดึงดูดหรือแสดงอัตลักษณ์ให้เห็นเชิงประจักษ์ได้ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งการปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่เสื่อมโทรมและการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเกษตรกร

ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดประเด็นการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้เศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรม กรณีศึกษากลุ่มชุมชนภาคกลางตอนล่าง” การออกแบบกระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเป็นการศึกษาวิเคราะห์สภาพการปลูกพืชไม้เศรษฐกิจและการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีแบบบูรณาการเพื่อให้การปลูกพืชไม้เศรษฐกิจและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน อีกทั้งยังมีการออกแบบวิธีการบริหารจัดการความรู้โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมก็เป็นประเด็นในการนำเสนอเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษาค้นคว้าจึงมุ่งศึกษารูปแบบการบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีรวมถึงการพัฒนาผลผลิตการเกษตรอย่างยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสำหรับกลุ่มชุมชนภาคกลางตอนล่างต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพการปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่เสื่อมโทรมเขตพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง และกำหนดต้นแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคม
2. เพื่อศึกษาการจัดการองค์ความรู้ในการบูรณาการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบจากการปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่เสื่อมโทรมจากภูมิปัญญาชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้แก่กลุ่มชุมชน
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านกระบวนการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง
4. เพื่อกำหนดรูปแบบการบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้เศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรม กรณีศึกษากลุ่มชุมชนภาคกลางตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) โดยมีประเด็นเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชากรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ

ด้านการเกษตรกรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มี 3 กลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่

1) ภาครัฐ ประกอบด้วย กรมป่าไม้ องค์การส่งเสริมอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) และกรมการพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ออป. และผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน จังหวัดละ 15 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 45 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2) ภาคเอกชนหรือองค์กรเอกชน จำนวน 20 องค์กร รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจงโดยอาศัยความสะดวก โดยองค์กรเอกชนนั้นต้องดำเนินธุรกิจที่มีลักษณะการทำ CSR สำหรับการปลูกพืชไม้เศรษฐกิจและการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของประเทศไทย

ส่วนกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ภาคประชาชน ได้แก่ เกษตรกรที่ปลูกไม้พืชเศรษฐกิจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 581 ครอบครัว รวมทั้งสิ้น จำนวน 581 คน เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณที่แน่นอนจึงได้ใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ นราศรี ไววนิชกุล และชูศักดิ์ อุดมศรี (2548) ดังสูตร

$$\frac{P(1-P)Z^2}{e^2}$$

ซึ่งกำหนดให้ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง P = สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยจะสุ่ม Z = ระดับค่าความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ และ e = ค่าความคาดเคลื่อน

โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ค่าความคาดเคลื่อน 5% จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้เท่ากับ 316 คน แต่ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาจากเอกสาร รายงานผลการดำเนินงาน โครงการไม้เศรษฐกิจ และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ผสมผสานกับการสัมภาษณ์ (Interview)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสภาพและการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี จำนวน 400 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี ซึ่งเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ส่วนการแปลผลการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลผลการวิจัยเป็นช่วงคะแนน ดังนี้ 4.51-5.00 เห็นด้วยมากที่สุด 3.51-4.50 เห็นด้วยมาก 2.51-3.50 เห็นด้วยปานกลาง 1.51-2.50 เห็นด้วยน้อย และ 1.00-1.50 เห็นด้วยน้อยที่สุด และ ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

กำหนดขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามลำดับดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ 2) นำเครื่องมือมาปรึกษาผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมกับวัตถุประสงค์และความถูกต้องของภาษา โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ภาษา และการใช้ถ้อยคำ 3) นำเครื่องมือหาค่าความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเดียวกันกับกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ส่วนแบบสัมภาษณ์ให้ตรวจสอบการใช้ภาษาและเนื้อหากับผู้เชี่ยวชาญก่อนการนำไปใช้ และ 4) นำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้ในลำดับต่อไป

4. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยโดยผลการทดสอบพบว่า ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามที่ใช้มีค่าอยู่ระหว่าง .60 - 1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่มีคุณภาพและสามารถใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ ส่วนการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) นั้นผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชาชนในพื้นที่ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยจำนวน 30 ชุด ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ .887

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี 2) การเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาผ่านเอกสาร ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการความรู้ และการถ่ายทอดเทคโนโลยี

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสาระ (Content Analysis) เพื่อจับประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้เศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรม กรณีศึกษากลุ่มชุมชนภาคกลางตอนล่าง

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาในการนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน โดยการนำข้อมูลในแบบสอบถามส่วนที่ 1 และ 2 มาทดสอบสมมติฐานทางสถิติ โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test)

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) เพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยและแสวงหาคำตอบแสดงดังภาพที่ 1

ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้เศรษฐกิจผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรม กรณีศึกษากลุ่มชุมชนภาคกลางตอนล่าง” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแนวทางในการศึกษาพร้อมวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์ โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามลำดับ ได้แก่

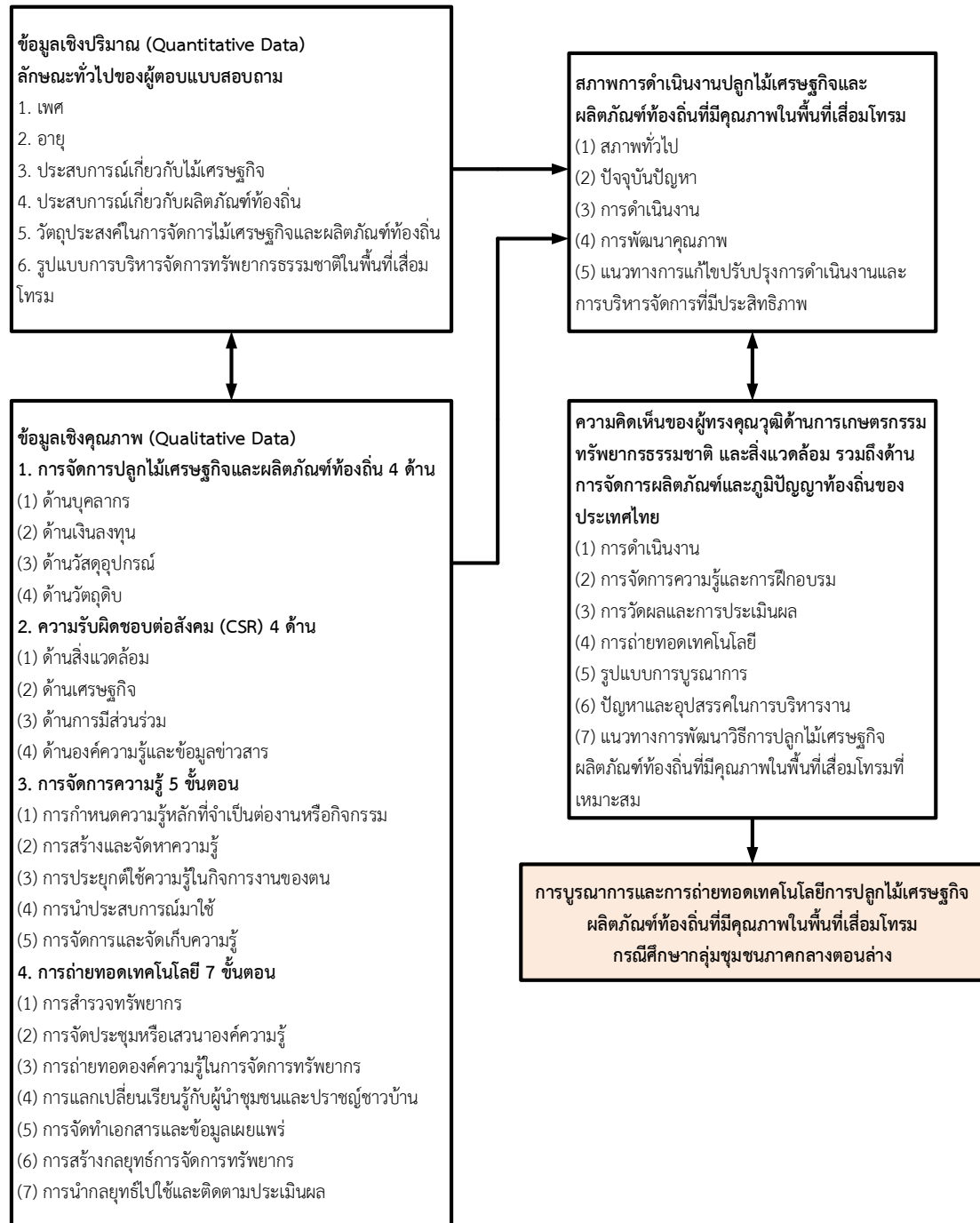
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและรวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ปรากฏผลดังนี้

1. การดำเนินงานปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การดำเนินงานควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการ หมู่บ้านและชุมชนมีส่วนร่วมในงานปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน วางแผนการบริหารและแผนการจัดการเรียนรู้ การดำเนินงานตามแผน สรุปและประเมินผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ผลและปรับปรุงพัฒนางาน รายงานผลการดำเนินงานให้กรมป่าไม้และกรมการพัฒนาชุมชนทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ด้านที่ 2 การดำเนินงาน ตามองค์ประกอบดังนี้ (1) การจัดทำป้ายชื่อพันธุ์ไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (2) การรวบรวมพันธุ์ไม้เข้าปลูกในพื้นที่ (3) การศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ ของไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (4) การรายงานผลการเรียนรู้

ด้านที่ 3 ผลการดำเนินงาน เช่น สภาพแวดล้อมทั่วไปของพื้นที่ที่มีความสะอาด เป็นระเบียบร่มรื่น น่าอยู่ หมู่บ้านมีบรรยากาศของสวนพฤกษศาสตร์ และผลการดำเนินงานดีเป็นที่ยอมรับ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. การจัดการเรียนรู้และฝึกอบรมงานปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

เกษตรกรและชุมชนที่เข้าร่วมโครงการปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นต้องดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) วิชาการ (ระบุและอธิบายวิธีการ จำแนกสื่อประกอบอภิปรายผล) 2) แหล่งเรียนรู้ (ภายในและภายนอก) ส่วนการฝึกอบรมประกอบด้วย (1) ระบุและอธิบายการฝึกอบรมปฏิบัติงาน (2) ระบุและอธิบายสาระการเรียนรู้ (3) ระบุและอธิบายการฝึกอบรมปฏิบัติการ การบริหารและการจัดการ (4) ระบุและอธิบายการฝึกอบรมปฏิบัติการ การบูรณาการ

3. การวัดผลและการประเมินผลงานปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

การวัดผลและการประเมินผลงานปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินโดยอาจเป็นการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินเพื่อให้รางวัลแก่เกษตรกรหรือชุมชน

4. การถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

ขั้นตอนการดำเนินงานถ่ายทอดเทคโนโลยี ได้แก่ (1) ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและกลุ่มชุมชนเพื่อเข้าร่วมโครงการฯ (2) จัดตั้งกลุ่มการเรียนรู้ เพื่อทำการคัดเลือกกลุ่มชุมชนที่จะรับการถ่ายทอด และพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชน (3) ประเมินองค์ความรู้เทคโนโลยีการปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชนก่อนรับการถ่ายทอด และ (4) อบรมกลุ่มชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ เรื่อง การผลิตเมล็ดพันธุ์ไม้เศรษฐกิจที่ดี และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เหมาะสม

5. รูปแบบการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

รูปแบบการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ การคำนึงถึงประเด็นที่เกี่ยวกับ 1) การจัดการปลูกไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น 2) ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) 3) การจัดการความรู้ และ 4) การถ่ายทอดเทคโนโลยี

6. ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

การดำเนินการยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์หลักของกรมป่าไม้และกรมการพัฒนาชุมชนที่ว่าด้วยการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านวิชาการ และการพัฒนาเสริมสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติ และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยอาศัยศักยภาพและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาสังคม

7. แนวทางการพัฒนาวิธีการปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรมที่เหมาะสม

จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญพบว่า การสร้างแนวทางการพัฒนาวิธีการปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรมที่เหมาะสม ควรกำหนดสาระสำคัญในการดำเนินงาน เช่น พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงาน วิธีการและขั้นตอนการดำเนินงาน และรูปแบบการบริหารจัดการ เป็นต้น โดยสรุปการดำเนินงานปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแผนแม่บทของกรมป่าไม้โดยมีกรอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร 2) กรอบการใช้ประโยชน์ และ 3) กรอบการสร้างจิตสำนึก

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลและข้อมูลความคิดเห็นด้านกระบวนการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี

จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณสามารถแสดงข้อมูลความคิดเห็นด้านกระบวนการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรีโดยภาพรวม แสดงดังตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นและอันดับที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับความคิดเห็นจากอันดับที่มีค่าเฉลี่ยมากมายังค่าเฉลี่ยน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดการปลูกไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.67) รองลงมาด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.58) ด้านการบูรณาการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.64) ด้านการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.62) และลำดับสุดท้ายด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับของความคิดเห็นและอันดับที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นโดยภาพรวม

(n = 400)

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการ ไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัด นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับของความคิดเห็น	อันดับที่
1	ด้านการจัดการปลูกไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	4.32	0.67	มาก	1
2	ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)	4.09	0.59	มาก	5
3	ด้านการจัดการความรู้	4.15	0.62	มาก	4
4	ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี	4.27	0.58	มาก	2
5	ด้านการบูรณาการ	4.20	0.64	มาก	3
รวม		4.20	0.62	มาก	

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านกระบวนการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรีจำแนกตามอายุ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านกระบวนการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่
จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรีจำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการจัดการปลูกไม้เศรษฐกิจและ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น					
ระหว่างกลุ่ม	10.248	4	7.556	22.126	0.000*
ภายในกลุ่ม	118.115	395	0.454		
รวม	128.363	399			
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)					
ระหว่างกลุ่ม	35.009	5	18.116	65.224	0.000*
ภายในกลุ่ม	108.664	394	0.308		
รวม	143.673	399			
ด้านการจัดการความรู้					
ระหว่างกลุ่ม	9.885	5	4.787	17.353	0.000*
ภายในกลุ่ม	117.108	394	0.298		
รวม	126.993	399			
ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี					
ระหว่างกลุ่ม	12.334	5	6.887	37.482	.0.000*
ภายในกลุ่ม	75.671	394	0.178		
รวม	88.005	399			
ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี					
ระหว่างกลุ่ม	10.525	5	7.098	35.840	.0.000*
ภายในกลุ่ม	65.827	394	0.168		
รวม	76.352	399			
รวมทุกด้าน					
ระหว่างกลุ่ม	5.942	2	2.886	19.225	0.000*
ภายในกลุ่ม	58.760	397	0.155		
รวม	64.702	399			

* < P 0.05

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้เศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรม กรณีศึกษากลุ่มชุมชนภาคกลางตอนล่าง” สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. สภาพการปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่เสื่อมโทรมเขตพื้นที่ภาคกลางตอนล่างและกำหนดต้นแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคม

การดำเนินการยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์หลักของกรมป่าไม้และกรมการพัฒนาชุมชนที่ว่าด้วยการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการพัฒนาเสริมสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติ และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยอาศัยศักยภาพและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมโครงการ อีกทั้งยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการ อาทิ (1) การขาดผู้ชำนาญการในการวิเคราะห์สายพันธุ์พืช (2) การขาดองค์ความรู้ในเชิงบูรณาการ และ (3) การขาดความพร้อมด้านบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

2. การจัดการองค์ความรู้ในการบูรณาการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบจากการปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่เสื่อมโทรมจากภูมิปัญญาชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้แก่กลุ่มชุมชน สามารถสรุปโดยภาพรวมได้ดังนี้

2.1 การพัฒนากระบวนการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี โดยเน้นประโยชน์เชื่อมโยงแบบบูรณาการกับอาชีพของเกษตรกร การดำเนินงานต้องอาศัยรูปแบบมาตรฐานของการดำเนินกิจกรรมโครงการที่กำหนดอย่างเคร่งครัด

2.2 จากการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรในการพัฒนากระบวนการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี สูงสุดโดยรวม 4 ด้าน ได้แก่ (1) การจัดการปลูกไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (2) ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) (3) การจัดการความรู้ (4) การถ่ายทอดเทคโนโลยี และ (5) การบูรณาการ

3. แนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่สามารถระบุเป็นแนวทางได้ดังนี้

แนวทางในการบูรณาการพัฒนาโครงการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นดังกล่าว เมื่อเกษตรกรผู้นำชุมชน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้บริหารและผู้บริหารภาคเอกชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันพิจารณาอย่างรอบคอบ มีความสมบูรณ์ครบ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์สำคัญ ก็สามารถนำไปใช้พัฒนาศักยภาพในการจัดการให้เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพในระยะยาวและทำให้เกิดความยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้เศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรม กรณีศึกษากลุ่มชุมชนภาคกลางตอนล่าง” สามารถกำหนดแนวทางที่เหมาะสมดังหัวข้อที่ผ่านมา โดยสามารถนำมาอภิปรายผลในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ผลจากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

ปัจจุบันการดำเนินการปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรม กรณีศึกษากลุ่มชุมชนภาคกลางตอนล่าง ยังไม่ได้มีการออกแบบและวางระบบเป็นรูปธรรม หากมีการนำรูปแบบและวิธีการที่กำหนดมาใช้ควรพิจารณาถึงหลักการสำคัญ 4 ด้าน โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. การจัดการปลูกไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านเงินลงทุน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านวัตถุดิบ

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ (1) การสงวน (Preservation), (2) การอนุรักษ์ (Conservation), (3) การพัฒนา (Development) และ (4) การใช้ประโยชน์ (Utilization) ด้านเศรษฐกิจ อาทิ (1) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (2) การสร้างมูลค่าเพิ่ม (3) การเพิ่มรายได้ (4) โอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และ (6) สร้างตราสินค้าและผลิตภัณฑ์ ด้านการมีส่วนร่วม อาทิ (1) การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การวางแผนดำเนินกิจกรรม (3) การลงทุนและปฏิบัติงาน และ (4) การติดตามและประเมินผลงาน ด้านองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร อาทิ (1) การจัดการ (2) การนำไปใช้ประโยชน์ และ (3) การสร้างมูลค่าเพิ่ม

3. การจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นต่องานหรือกิจกรรม (2) การสร้างและจัดหาความรู้ (3) การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการงานของตน (4) การนำประสบการณ์มาใช้ และ (5) การจัดการและจัดเก็บความรู้

4. การถ่ายทอดเทคโนโลยี 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสำรวจทรัพยากร (2) การจัดประชุมหรือเสวนาองค์ความรู้ (3) การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากร (4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน (5) การจัดทำเอกสารและข้อมูลเผยแพร่ (6) การสร้างกลยุทธ์การจัดการทรัพยากร และ (7) การนำกลยุทธ์ไปใช้และติดตามประเมินผล (Hesam Arefi et al., 2017)

จากการศึกษาวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอเสนอขอบทอภิปรายผลในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. การบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยี ในการดำเนินการควรพิจารณาให้ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อให้การบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย การสื่อสาร และการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปยังผู้รับ ดังนั้นจึงต้องมีการเชื่อมโยงเป็นอย่างดีระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ ภาคการศึกษาผู้มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และภาคเอกชนเพื่อการพาณิชย์ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันต์ อินทวงศ์ (2558), ชำนาญ ชุมทรัพย์ (2562) และ Ma et al. (2019) ที่ได้กล่าวถึงประเด็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีว่า ความสำคัญของการถ่ายทอดเทคโนโลยีประกอบไปด้วย การทำหน้าที่ประสานงานเพื่อเป็นตัวกลางระหว่างผู้ใช้เทคโนโลยีและผู้ผลิตเทคโนโลยีระหว่างนักวิจัย

และนักผลิตถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการถ่ายทอดเทคโนโลยีรวมถึงการเชื่อมโยงไปยังทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องให้แก่แต่ละโครงการและแต่ละองค์กร โดยอาจมีกิจกรรมสำคัญประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 Education of Knowledge, กิจกรรมที่ 2 Knowledge Work Rally, กิจกรรมที่ 3 Cooperative Work Shop, กิจกรรมที่ 4 Mind Mapping Work Shop และ กิจกรรมที่ 5 Evaluation Program ซึ่งจะทำให้การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การจัดการความรู้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบการพิจารณาเป็นข้อคำถามต่อเกษตรกร ซึ่งได้แก่ (1) การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นต่องานหรือกิจกรรม (2) การสร้างและจัดการความรู้ (3) การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการงานของตน (4) การนำประสบการณ์มาใช้ และ (5) การจัดการและจัดเก็บความรู้ สามารถนำไปใช้กับการบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการใช้หลักการเชิงทฤษฎีมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้ออนุช อนุมวงษ์ และคนอื่นๆ (2561) และ Phakamach (2019) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเยาวชน เป็นกระบวนการสำคัญอันนำมาซึ่งการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้ และก่อให้เกิดกระจายความรู้ที่มีอยู่อย่างเหมาะสม ผลักดันให้เกิดการพัฒนาชุมชน และการอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นลดลง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิติ พานวัน (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยและพบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์และจัดการการใช้ประโยชน์จากปายายเลนเปนภูมิปัญญาที่มีสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมกับระบบนิเวศ มีการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในปายายเลนเปนแหล่งอาหารที่สำคัญและชุมชนมีการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด ดังนั้นกระบวนการจัดการความรู้ย่อมเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพ แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีประเด็นหลัก ๆ ในการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กร 2) ด้านการบริหารจัดการด้านการตลาด 3) ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและบริการ และ 4) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Agung (2015) ที่พบว่าวิธีการดำเนินงานในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มอาชีพ ได้แก่ 1) การออกแบบผลิตภัณฑ์ 2) กระบวนการผลิต 3) กลยุทธ์ทางการตลาด 4) จุดเด่นจุดอ่อน 5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6) ปัญหาอุปสรรค และ 7) คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อชีวิตและสังคมท้องถิ่นตลอดจนการถ่ายทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มอาชีพนั่นเอง

ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ

ผลจากการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการมีรูปแบบที่น่าสนใจเนื่องจากการใช้ประโยชน์จากแนวคิดการบูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการความรู้ และการถ่ายทอดเทคโนโลยี สามารถนำมาใช้สำหรับการพัฒนากระบวนการปลูกไม้เศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรมได้เป็นอย่างดี และควรมีกลไกปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพันธ์ อรัญญาส (2563) ได้ศึกษาวิจัยเชิงลึก

โดยพบว่า นโยบายและกลไกการจัดการเป็นเรื่องสำคัญดังกรณีป่าชุมชนจะเป็นการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม การอนุรักษ์ป่า การให้ความรู้ และการส่งเสริมและพัฒนา ส่วนการสร้างเครือข่ายและแนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่กำหนดนโยบายหรือแนวทางการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเกิดความยั่งยืน ตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกันและปฏิบัติตามกฎนั้นอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ สุนทรี จินธรรม และคนอื่นๆ (2562) ที่พบว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ถูกขับเคลื่อนโดยองค์ความรู้ การสืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญา เพื่อสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อภาคการผลิต การบริการ การตลาด ซึ่งมีปัจจัยหลักมาจากความสามารถ และทักษะพิเศษของบุคคล เป็นระบบเศรษฐกิจใหม่ที่มีกระบวนการนำเอาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมารวมเข้าไว้ด้วยกันก่อให้เกิดอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกลุ่มกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นวัตถุดิบสำคัญ โดยการสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบูรณาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพในพื้นที่เสื่อมโทรม สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปใช้สำหรับการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในประเด็นต่อไปนี้

1.1 ในการสร้างกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นให้เกิดผลอย่างยั่งยืนนั้นต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ โดยมีหน่วยงานวิชาการ เช่น มหาวิทยาลัยเป็นตัวขับเคลื่อนความรู้

1.2 การพัฒนาและฝึกอบรมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่ การพัฒนาด้านการออกแบบ การศึกษาความต้องการ การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในควรจัดโครงการฝึกอบรมโดยมุ่งเน้นการปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องด้วย

1.3 การสร้างกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับภาคีในพื้นที่เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการศึกษาถึงศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องโดยจัดการเป็นฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเพื่อนำไปสู่การจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้ที่สนใจศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ควรกำหนดประเด็นและระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงลึกเพื่อระดมและถ่วงถ่วงความคิดที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการพัฒนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในอนาคต เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตราสินค้าหรือการสร้างแบรนด์ให้แก่กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ เป็นที่รู้จัก และเกิดการยอมรับทางการตลาด จะเป็นแนวทางในการขยายธุรกิจของกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอนาคต

2.4 หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่น ควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนได้รับประสบการณ์สามารถสร้างให้เกิดประสิทธิภาพในระดับจุลภาคและมหภาคของประเทศไทยได้อย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยและตีพิมพ์เผยแพร่จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กันต์ อินทวงศ์. (2558). การถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการยอมรับนวัตกรรมสู่ชุมชน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 10(2), 1-10.
- ชำนาญ ชุมทรัพย์. (2562). การถ่ายทอดเทคโนโลยีของโครงการวิจัยและพัฒนาสู่ภาคการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 10(2), 12-25.
- ทวีวัฒน์ จิตติเวชกุล, ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล, ปรีชา ติลกวุฒิสิทธิ์ และกิตติวงศ์ สาสวด. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมผลิตภาพของชุมชนมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ*, 7(1), 41-48.
- ธิดิ พานวัน. (2563). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(2), 24-35.
- นราศรี ไวนิชกุล และชูศักดิ์ อุดมศรี. (2548). *ระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิวัติ เรืองพานิช. (2558). *วิทยาศาสตร์ทุ่งหญ้า*. กรุงเทพมหานคร: กองทุนจัดพิมพ์ตำราป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ. (2555). การเปรียบเทียบ : เครื่องมือสำหรับการพัฒนาองค์กรให้เป็นยุคใหม่. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 4(1), 22-35.
- สุทธิพันธ์ อรัญญาส. (2563). ป่าชุมชน: แนวคิดทางนิเวศวิทยาในการจัดการป่าไม้(ป่าชุมชน) ของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(2), 230-246.

- สุนทร จินธรรม, จีรภัทร์ อัฐธิศิลป์เวช และปณณรภัส ถกลภักดี. (2562). ภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในชุมชน ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(3), 137-148.
- อาศิรา ราชเวียง และพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ. (2564). การศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนางานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*, 4(1), 87-117.
- _____, สุริยะ วชิรวงศ์ไพศาล, ฤทธิเดช พรหมดี, พล.ต.ต.วิบูลย์ ผกามาศ และพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ. (2564). สมาร์ทฟาร์ม...นวัตกรรมและเทคโนโลยีอัจฉริยะเพื่อสร้างศักยภาพเกษตรกรไทยยุคไทยแลนด์ 4.0. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์*, 7-8 กรกฎาคม 2564, 186-200.กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- เอื้ออนุช ถนอมวงษ์, ทิพย์วัลย์ สุรินยา, งามลมัย ผิวเหลือง, นรุตม์ พรประสิทธิ์ และวิเชียร ปรีชาธรรมวงศ์. (2561). การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเยาวชน อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 23(1), 115-126.
- Agung, L. (2015). The development of local Wisdom-Based social science learning model with Bengawan Solo as the Learning Source. *American International Journal of Social Science*, 4(4), 51-58.
- Hesam Arefi, I., Saffari, M. and Moradi, R. (2017). Evaluating planting date and variety management strategies for adapting winter wheat to climate change impacts in arid regions. *International Journal of Climate Change Strategies and Management*, 9(6), 846-863.
- Ma, N., Li, C. and Zuo, Y. (2019). Research on forest insurance policy simulation in China. *Forestry Economics Review*, 1(1), 82-95.
- Phakamach, P. (2019). Knowledge Management Strategies: Key Issues of the Digital Economy & Society. *National and International Conference on Smart Society Development (NICS2019)*, February 9, 2019. Pathum Thani: Thailand.